

VILNIAUS UNIVERSITETO DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS
(bendrauniversitetinis)

Mokslo sritis/ys, kryptis/ys (kodai)	Medicinos ir sveikatos mokslai (M 000): Medicina (M 001); Odontologija (M 002); Farmacija (M003); Visuomenės sveikata (M 004); Slauga (M005) Gamtos mokslai (N 000): Paleontologija (N 007); Biologija (N 010); Ekologija ir aplinkotyra (N 012); Zoologija (N 014) Humanitariniai mokslai (H 000): Istorija (H005)			
Fakultetas, Institutas, Katedra /Klinika	Medicinos fakultetas Biomedicinos mokslų institutas Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedra			
Dalyko pavadinimas (ECTS kreditai, val.)	Paleopatologija 6 kreditai (162 val.)			
Dalyko studijų būdas	Paskaitos	Seminarai	Konsultacijos	Individualus darbas
ECTS kreditai	1	2	1	2
Dalyko vertinimo būdas (vertinama 10 balų sistemoje)	Pranešimo pristatymas ir vertinimas: pranešimas tema, derinama su koordinuojančiais dėstytojais (doktorantas turi pristatyti naujausias mokslines publikacijas, susijusias su atitinkama tema). Pranešimo vertinimo kriterijai (minimalus įskaitomas balas – 5): a) pateiktos medžiagos aktualumas, naujumas ir atitikimas pasirinktai temai (2 balai); b) bendra pranešimo struktūra ir apimtis, aiškus žinių pateikimas, argumentacija, glaustumas ir konkretumas (2 balai); c) apibendrinimas, išvadų pristatymas ir pagrindimas (1 balas); d) probleminių klausimų iškėlimas, apžvelgtų žinių taikymo savo disertaciniame darbe pateikimas (3 balai); e) vaizdinių priemonių organizavimas, gebėjimas dalyvauti diskusijoje, klausimų valdymas, oratoriniai gebėjimai (2 balai).			
DALYKO KURSO TIKSLAS				
Dalyko tikslas: suteikti sisteminių žinių apie paleopatologiją kaip ligų pėdsakų, priežasčių, paplitimo ir jų pasekmių tyrimus istoriniu aspektu.				
PAGRINDINĖS DALYKO TEMOS				
Skeleto audinių biologija. Paleopatologijos objektai: žmogaus palaikai (skeletas, minkštieji audiniai ir kiti artefaktai), archeologiniai, istoriniai, dailės šaltiniai. Makroskopiniai ir kiti diagnostikos metodai (rentgenologija ir kiti vaizdinimo būdai, histologija, DNR, proteomikos tyrimai ir kt.). Mumifikuotų palaikų tyrimo specifika. Bioarcheologinių tyrimų etika ir teisinis reguliavimas. Konkrečių pataloginių pokyčių diagnostika. Traumų rūšys, mechanizmai, gijimas. Chirurginių intervencijų pėdsakai skeletuose. Perimortalinių ir postmortalinių pokyčių diferencinė diagnostika. Uždegimų ir infekcinių ligų pėdsakai (periostitai, osteomielitai, kaulų ir sąnarių tuberkuliozė, tretinis sifilis, raupsai ir kt.). Patogenų pėdsakų nustatymas laboratoriniais metodais. Kaulų kraujotakos sutrikimai, kraujodaros organų ligos ir jų pėdsakai kauluose. Mitybos ir medžiagų apykaitos sutrikimų pėdsakai (vit. C, D avitaminozės, endokrininės ligos), neuromechaninės deformacijos, skeleto apsigimimai ir įgimtos displazijos, navikai – jų charakteristikos ir pėdsakai žmonių skeletuose. Sąnarių patologija (degeneraciniai stuburo ir sąnarių pokyčiai, artritai ir artropatijos). Kramtomojo aparato patologija (vystymosi sutrikimai, dantu				

nusidėvėjimas, eduonis ir jo komplikacijos, akmenys, apydančio patologija, dantų netekimas). Nespecifiniai "streso žymenys" (augimo sutrikimai, fliuktuojanti asimetrija, Hariso linijos, linijinės emalio hipoplazijos ir kt.), jų atsiradimo dėsniumai ir interpretacijos. Žmogaus fizinės veiklos žymenys.

Pomirtiniai skeleto pokyčiai (diagenezė) ir jų diferencinė diagnostika. Klinikinių kriterijų taikymas paleopatologijoje ("osteoarheologinis sindromas"), istorinių (rašytinių) ir archeologinių šaltinių santykis, „ligos“ ir „negalios“ sąvokos.

Bioarheologinės medžiagos pobūdis ir jį įtakojantys veiksniai. Paleoepidemiologijos principai ir "osteologinis paradoksas". Epidemiologinė situacija tarp medžiotojų-rankiotųjų, ankstyvųjų žemdirbių, ankstyvųjų civilizacijų gyventojų. Lietuvos ir Baltijos kraštų paleopatologija priešistorėje, proistorėje, viduramžiais ir naujaisiais laikais. Svarbiausi periodiniai leidiniai, paleopatologijos asociacija, jos veikla.

SVARBIAUSIA REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA

1. Aufderheide A.C. The scientific study of mummies (2nd ed.). Cambridge University Press, 2011.
2. Aufderheide A.C., Rodríguez-Martín C. The Cambridge encyclopedia of human paleopathology (2nd ed.). Cambridge University Press, 2011.
3. Brickley M., Ives R., Mays S. The Bioarchaeology of Metabolic Bone Disease, 2nd ed. Elsevier, 2020.
4. Buikstra J.E. Ortner's Identification of Pathological Conditions in Human Skeletal Remains, 3rd ed. Elsevier, 2019.
5. Chhem R., Brothwell D.R. Paleoradiology– Imaging Mummies and Fossils. Springer, 2010.
6. Steckel R.H., Larsen C.S., Roberts C.A., Baten J. The Backbone of Europe: Health, Diet, Work and Violence over Two Millennia. Cambridge University Press, 2018. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108379830>
7. Steckel R.H., Rose J. K. The backbone of history: health and nutrition in the Western Hemisphere. Cambridge University Press, 2002.
8. Waldron T. Palaeopathology (Cambridge Manuals in Archaeology), 2nd ed. Cambridge University Press, 2018.

KONSULTUOJANTYS DĖSTYTOJAI

1. Dalyką koordinuojantis dėstytojas: Rimantas Jankauskas (prof. dr. HP).
2. Kito dėstytojo Justina Kozakaitė (asist. dr.).

PATVIRTINTA:

Vilniaus universiteto Medicinos ir sveikatos mokslų Doktorantūros mokyklos Tarybos posėdyje: 2022 m. rugsėjo 29 d.

Tarybos pirmininkė: prof. Janina Tutkuvienė